

بازنمایی شهر تهران در موسیقی رپ فارسی

داود طالقانی^۱، محمدصادق نصرالهی^۲

تاریخ دریافت: ۹۸/۶/۲۲، تاریخ تایید: ۹۸/۱۰/۱۴

چکیده

موسیقی رپ به‌عنوان یکی از صورت‌های متأخر موسیقی، با اقبال قابل توجهی از سوی اقشار مختلف جوامع و به ویژه جوانان مواجه شده است. کشور ایران نیز از این روند جهانی مستثنی نبوده و مصرف این نوع موسیقی در میان جوانان ایرانی، امری شایع است. این مصرف یقیناً همراه با سطوحی از تأثیرگذاری بر سبک زندگی شنوندگان خواهد بود. مروری بر موسیقی رپ نشان می‌دهد که برخلاف ارزش نازل موسیقایی آن، محمل مهمی جهت طرح مهم‌ترین مسائل اجتماعی از جمله شهرنشینی شده است. این مقاله در نظر دارد تهرانی را که توسط موسیقی رپ فارسی برساخته شده و در برابر تهران جهان خارج قرار دارد، مورد مطالعه قرار دهد. بنابراین سؤال اصلی این پژوهش آن است که موسیقی رپ فارسی، شهر تهران را چگونه بازنمایی می‌کند؟

جهت پاسخگویی به این سؤال، با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند، ۱۱ آهنگ با بیشترین اقبال مخاطب و با موضوع تهران انتخاب شده و تلاش می‌گردد با استفاده از روش تحلیل مضمونی، اصلی‌ترین مضامین برساختی از تهران در این صور موسیقایی شناسایی شود. یافته‌ها نشان می‌دهد که مضمون اصلی برساختی از تهران، بازنمایی آن به‌عنوان یک «شهر ضد اتوپیا» است که ویژگی‌هایی همچون شکاف اقتصادی، کلایمی شدن، حس ریاست، شهر کثیف، تهران تراء، شهر دزدان، پوچی زندگی و تهران بی‌قانون بر آن مترتب است.

واژگان کلیدی: موسیقی، رپ، بازنمایی، شهر تهران، موسیقی رپ فارسی.

۱ دانشجوی دکتری دانش اجتماعی مسلمین دانشگاه تهران؛ نویسنده مسئول؛

pr.davood1374@gmail.com

۲ دانشیار دانشکده معارف اسلامی و فرهنگ و ارتباطات دانشگاه امام صادق علیه السلام؛ m.nasrollahi@isu.ac.ir

اگر بپذیریم که میزان مصرف موسیقی رپ فارسی در میان اقشار مختلف جامعه و به‌ویژه جوانان قابل توجه و رو به افزایش است، آنگاه تأثیر آن بر نظام‌های فرهنگی و اجتماعی مهم تلقی می‌شود. مطالعه رپ فارسی نه به معنای تأیید آن در الگوی مطلوب مصرف موسیقایی جامعه، بلکه به‌عنوان یک پارامتر مؤثر بر سبک زندگی و نظام معنایی مصرف‌کنندگان اهمیت داشته و می‌تواند اطلاعات ارزنده‌ای به حوزه سیاستگذاری این عرصه بدهد. در این میان، شاید نوع بازنمایی شهر تهران به‌عنوان بزرگ‌ترین شهر ایران و پایتخت کشور و پیشرو و الگو در میان شهرهای دیگر، می‌تواند موضوعی در خور مطالعه باشد. هدف این مقاله، ترسیم نوع بازنمایی موسیقی رپ فارسی از شهر تهران است که با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمونی انجام شده است.

جهت نیل به هدف مذکور، ابتدا مسئله پژوهش، تبیین شده و ضمن مرور بر پژوهش‌های پیشینی انجام شده، تمایز و نوع استفاده از آنها مشخص می‌شود. در بخش بعدی، ادبیات نظری پژوهش که شامل مفهوم‌شناسی و مطالعات نظری است، مطرح می‌شود. در ادامه ذیل روش پژوهش، نمونه‌های مورد بررسی معرفی می‌شود. پس از آن در اصلی‌ترین بخش در سه مرحله مضامین اصلی استخراج می‌شود و در انتها نیز در بخش جمع‌بندی، الگوی بازنمایی شهر تهران در موسیقی رپ فارسی ترسیم می‌شود.

تبیین مسئله و پیشینه پژوهش

مروری بر تاریخ حیات بشر از یک‌طرف و توجه به زندگی روزمره انسان امروزی نشان از یک ارتباط متقابل، مستمر و رو به افزایش برای دو مقوله جامعه و موسیقی در جهان و ایران دارد. پژوهش‌های معاصر نیز به این مسئله اشاره داشته‌اند که در زندگی امروزی، مواجهه با موسیقی، امری اجتناب‌ناپذیر محسوب می‌شود (Hays & Minichiel, 2005). کمتر عرصه‌ای از زندگی جمعی در جوامع معاصر دیده می‌شود که موسیقی در آن حضور نداشته باشد (کوثری، ۱۳۸۷: ۱). در دو دهه اخیر، بین گونه‌های مختلف موسیقی، موسیقی «رپ» (به‌ویژه رپ فارسی)، پیشتاز این جریان بوده و البته تاکنون جایگاه کمتری در میان پژوهش‌های اجتماعی داشته است. طبق

آمارگیری‌های اینترنتی سایت‌های موسیقی، در مواردی آثار تولید شده، رپ در صدر پرشنوندگان موسیقی^۱ قرار گرفته است (علیخواه، ۱۳۹۲: ۹۱).

گرایش روزافزون رپ فارسی در گروه‌های مختلف اجتماعی، دلیل بر اهمیت پرداختن به آن است. موسیقی رپ به‌عنوان جریانی اجتماعی، مفاهیم و واقعیت‌های جدیدی را بر ساخته می‌کند. حضور کنش‌های سیاسی، اعتراضات مدنی، نقد سنت و از همه مهم‌تر عطف رپ فارسی به سوی زندگی روزمره، تصویری جدید از جامعه مدرن و شهری ایران بر ساخته کرده است.

«بهرام نورائی» (با نام هنری بهرام) در آهنگ‌های «اینجا ایرانه» و «تامه‌ای به رئیس جمهور» موسیقی رپ فارسی را به سر حد سیاسی شدن پیش برد و آن را با مسائل سیاسی روز پیوند زد. «یاسر بختیاری» با آهنگ‌های «سی‌دی رو بشکن»، «طلاق»، «ایران» و «درکم کن» توجه این موسیقی را به آسیب‌های اجتماعی جلب کرد. گروه‌های رپ فارسی مانند «زدبازی» و «تیک‌تاک» نیز به مضامین مصرفی مانند «عشق‌های زودگذر دوست دختر و دوست پسری»، «الکل و مواد مخدر» و «زندگی لاکچری» پرداخته‌اند. ایرانی شدن و عجین شدن موسیقی رپ فارسی توسط بعضی از فعالان این عرصه نیز تأیید شده، تا جایی که یکی از رپ‌های ایرانی معتقد است: «موسیقی رپ طی سه چهار سال اخیر دچار تغییرات زیادی شده و دیگر آن موسیقی وارد شده از آمریکا و غرب نیست و رپ ایرانی، رپی متفاوت است. این به خاطر تلفیق آن با فرهنگ‌های خودمان است؛ چون فرهنگ ما ایجاب می‌کند که بیشتر از آنکه تحت تأثیر فرهنگ‌هایی که از خارج وارد می‌شوند قرار بگیریم، روی آنها تأثیر بگذاریم (جعفری، ۱۳۹۴).

تقریباً و در همه جا، نویسندگان، تحلیل و یا تجربه خود از مدرنیته را عمدتاً در شهرها، که نخستین مکان برای بروز مدرنیته است، بیان کرده‌اند. کلانشهر مدرن، عرصه تجربه مدرنیته برای بازیگران جدید اجتماعی می‌شود. تحولات افراد به‌عنوان سوژه‌های مدرن در شهرها نظیر دزدگی، از خودبیگانگی، خودآگاهی و... نمونه‌ای از تجربیات ذهنی در کلانشهر است که مورد تأکید قرار گرفته‌اند (حبیبی و رضایی، ۱۳۹۲: ۶). «اقتصاد مبادله‌ای» ایجاب می‌کرد جمعیت در شهرها تمرکز داشته باشد و این شهری شدن به نوبه خود، مولد تغییرات بسیاری در زمینه‌های اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در جهان بوده است؛ چراکه ویژگی‌هایی دارد که تغییر یا دگرگونی را موجب شده و به آن سرعت می‌بخشد (فاضلی، ۱۳۹۲: ۲۸۱). به این ترتیب شهر، بستر تحقق و آغاز مدرنیته خواهد بود.

شهر تهران، به‌عنوان یکی از اولین ورودی‌های مدرنیته در ایران محسوب می‌شود و در گذار از جامعه سنتی، بستر شکل‌گیری موسیقی رپ را مهیا کرده است. به نظر می‌رسد یکی از اولین گروه رپ فارسی با عنوان «۲۱» حدود دو دهه قبل تشکیل شد و محتوای اولین ملودی‌های خوانده شده نیز به سوی تهران معطوف بود (رئوفی و نعمت‌پور، ۱۳۸۶). در ادامه آن، تمرکز اکثر گروه‌های رپ فارسی بر روی شهر تهران بوده است. از سویی دیگر، در جای‌جای موسیقی رپ فارسی، حضور شهر تهران در دیس‌لاوها، دیس‌ترک‌ها و اتوبیوگرافی‌ها مشهود است.

فقر و ثروت و توزیع ناعادلانه منابع به شهر تهران، اختلاف طبقاتی، مازراتی شدن فرهنگ، آسیب‌های اجتماعی نظیر اعتیاد به مواد مخدر (سیگاری شدن فرهنگ)، ظهور گروه‌های فرودست اجتماعی (با تکیه بر تهران؛ نظیر زنان، دانشجویان، کارگران و کودکان کار، زندگی‌های لاکچری و بی‌دغدغه و...) مسائلی هستند که در سال‌های پر فراز نشیب رپ فارسی مورد توجه خوانندگان قرار گیرد.

این مقاله، در نظر دارد تهرانی را توسط موسیقی رپ فارسی برساخته شده و در برابر تهران جهان خارج قرار دارد، مورد مطالعه قرار دهد. اهمیت این مطالعه از آن جهت است که مخاطبان و خوانندگان موسیقی رپ فارسی که تعدادشان به‌ویژه در میان نسل جوان اندک هم نیست، در تهران بازنمایی شده توسط موسیقی رپ، زندگی می‌کنند و این تهران است که به زندگی اجتماعی آنان معنی و هدف می‌دهد. بنابراین سؤال اصلی این پژوهش آن است که موسیقی رپ فارسی، شهر تهران را چگونه بازنمایی می‌کند؟

پژوهش‌هایی که موسیقی رپ را به‌عنوان مسئله خود برگزیده‌اند و پیش از این منتشر شده‌اند، در دو گروه چیستی رپ و آثار آن جای می‌گیرند. پژوهش‌های ابتدایی در این حوزه ابتدا به دنبال نگاه‌های آسیب‌شناسانه و سپس مطالعات بازنمایی بودند. در تحلیل‌های آسیب‌شناسانه، اعمال خشونت، مصرف مواد مخدر و الکل و بیماری‌های جنسی (Wingood, 2003) و رفتارهای ضد اجتماعی (Miranda, 2004 و Kubrin, 2005) با تحلیل محتوا مطرح شده است. در این مطالعات، محتوای احترام، خشونت، ثروت مادی، روابط خشونت‌آمیز، پوچ‌گرایی و شی‌انگاری زنان^۱ در موسیقی رپ به‌عنوان یافته مطرح شده‌اند. هم‌چنین نخستین پایان‌نامه نوشته شده نیز درباره رپ فارسی متضمن این نوع نگاه بوده است (مهرعلی، ۱۳۷۶).

1 objectification of women.

از طرفی نگرشی نظری نیز وجود دارد که معتقد است که «رپ صدای اجتماع به حاشیه رانده شده است. طبق این نگرش موسیقی رپ ابزاری است که این نوع اجتماعات می‌توانند با آن جای خود را در جهان محکم کنند» (Mitchel, 2006) در آمریکا (مهد تولد این نوع موسیقی)، پژوهشی نیز انجام شده است که مبتنی بر آن، موسیقی رپ، ابزاری در دست سیاهپوستان فقیر فاقد تحصیلات رسمی است تا بتوانند در جامعه صدایی داشته باشند (Diamond, 2006) از نظر راودراد (۱۳۹۴: ۴۰) مهم‌ترین دلیل مشترک زیرزمینی بودن یا شدن موسیقی در جوامع معاصر (اعم از جوامع غربی یا شرقی)، اعتراض است.

صمیم و کیا (۱۳۹۷: ۱۱۲) نیز پژوهش‌های رپ فارسی را چنین تقسیم‌بندی کرده‌اند: «صمیم (۱۳۹۲) موسیقی مردم‌پسند را با استفاده از نظریه‌ها دسته‌بندی کرده و با آمیختن روش‌های کمتی (۱۳۸۸) و مردم‌نگاری (۱۳۹۲) و پاسخ به رابطه بین مصرف گونه‌های موسیقی مردم‌پسند ایرانی و قشربندی‌های اجتماعی (صمیم و قاسمی، ۱۳۸۸) و ذائقه‌های مخاطبان (۱۳۸۶ و ۱۳۹۳) از پیشگامان این پژوهش‌ها بوده است». در دسته دوم تقسیم‌بندی کیا و صمیم (۱۳۹۷: ۱۱۲) به بررسی پژوهش‌های رپ فارسی پرداخته شده است: کوثری میان موسیقی مردم‌پسند و موسیقی عامه تفاوت قائل شده است. از نظر او، بعد تجاری موسیقی مردم‌پسند، قواعد و اصول بازار برای تولید می‌باشد، در صورتی که موسیقی عامه، سنتی و محلی، سینه به سینه نقل می‌شود (کوثری، ۱۳۹۱: ۱۰-۱۴). پژوهش‌های کوثری به نظریه‌سازی برای موسیقی زیرزمینی، گونه‌شناسی‌های آن و تبیین تسلط زبان جنسیتی مردانه (۱۳۹۱) معطوف بوده است. کیا و صمیم (۱۳۹۷: ۱۱۲) علاوه بر بررسی آثار کوثری و صمیم، به سایر پژوهش‌های انجام‌شده در رابطه با موسیقی رپ فارسی اشاره کرده‌اند: مخاطب‌شناسی رپ فارسی (خادمی، ۱۳۸۸)، شناسایی مضامین شعر رپ فارسی (نوربخش و مولایی، ۱۳۹۱)، بازنمایی طبقات اجتماعی در رپ فارسی (لهسایی‌زاده، زنجری و اسکندرپور، ۱۳۸۸ و علیخواه، ۱۳۹۲) در پژوهش‌های پیشین درباره موسیقی رپ فارسی، مطالعات بازنمایی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. همچنین پیش از این درباره شهر تهران و مواجهه موسیقی رپ فارسی مطالعه جدی انجام نشده است.

ادبیات نظری

این بخش در دو قسمت ارائه می‌شود. ابتدا مفاهیم اصلی پژوهش ذیل چارچوب مفهومی تعریف می‌شود، سپس رویکردهای نظری که می‌تواند در ارتقای حساسیت نظری جهت تحلیل و مقوله بندی مؤثر باشد، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

«بازنمایی»^۱ از مفاهیم مورد توجه در پژوهش‌های مطالعات رسانه و مطالعات فرهنگی قرن بیستم است. استوارت هال، بازنمایی را به معنای استفاده از زبان برای بیان نکته معناداری درباره جهان می‌داند، فرآیندی که معنا از طریق آن تولید و بین اعضای یک فرهنگ مبادله و توزیع می‌شود. در نتیجه معنا به واسطه نظام بازنمایی شکل می‌گیرد و ساخته می‌شود (مهدی‌زاده، ۱۳۸۷: ۲۲). پس معنای اشیاء محصول بازنمایی آنهاست (Hall, 1997: 2) با این حساب، در این رویکرد، معنا به هیچ وجه یک پدیده قطعی و ثابت نیست، بلکه معنا در تعامل و ارتباطات اجتماعی ساخته و پرداخته می‌شود. به بیان دیگر، بازنمایی در پی فهم این واقعیت است که چگونه جهان به لحاظ اجتماعی ساخته و برای ما و از طریق ما به شیوه‌های معناداری بازنمایی می‌شود (بارکر، ۱۳۹۶: ۳۷).

شهر

شهر زیستگاهی انسان‌ساخت و در زیر قدرت سیاسی مشخص است که تمرکز جمعیتی نسبتاً پایداری را درون خود جای می‌دهد. همچنین، فضاهایی ویژه بر اساس تخصص‌های حرفه‌ای به وجود می‌آورد و تفکیکی کمابیش مشخص و فزاینده میان بافت‌های مسکونی و کاری ایجاد می‌کند و فرهنگی خاص را حاصل از روابط درونی خویش پدید می‌آورد که درون خود خرده‌فرهنگ‌های بی‌شماری را حمل می‌کند (فکوهی ۱۳۸۴: ۲۹). پس روابطی که میان انسان‌ها در شهر وجود دارد و همچنین فرهنگ و خرده‌فرهنگ‌های مردم آن نیز جزوی از شهر محسوب می‌شود.

اما شهر، مرکز نوگرایی و مدرنیته نیز می‌باشد. شهر با خود تغییر را به همراه دارد. دیوید لایون می‌گوید: «شهر همچون کوره‌ای است که تغییر آنها ورای توانایی ما و ورای آگاهی ما از ایجاد تغییر در آنهاست» (لینچ، ۱۳۷۴: ۳۵). همچنین، شهرها دائماً تغییر پیدا می‌کنند و این تغییر، فقط حرکت الزامی به سوی بلوغ و کمال نیست (لینچ، ۱۳۸۱: ۲۴). پس شهر تهران نیز در دوران تاریخی خود تغییر کرده و می‌توان بازنمایی گذار تغییر را در بازنمایی آن دید. تصویر ذهنی شهر در مطالعات بازنمایی نیز مورد توجه است. تصور فرد از اشیاء، اشخاص یا امکان، به منظر ذهنی او نیز مرتبط می‌شود. لینچ تصویر ذهنی را نتیجه فرایندی دو طرفه می‌داند که در آن محیط نقاط بارز و ارتباط‌های درونی خود را ارائه می‌کند و از سوی دیگر، مشاهده‌کننده، آنها

1 representation

را انتخاب، سازمان‌دهی و به وسیله معانی آن چیزی که می‌بیند، باور می‌کند (رحیمی کارزونی و زارع، ۱۳۹۳: ۲۵۷).

تهران، کلان‌شهری است با حدود ۱۳ میلیون جمعیت که بیش از ۲۰۰ سال پیش به‌عنوان پایتخت سیاسی ایران برگزیده شد (سایت خبرگزاری صدا و سیما، تاریخ مشاهده: ۱۳۹۹/۵/۱۲). نخستین جنبش مدنی در ایران (یعنی مشروطیت) در این شهر تجربه شده است. با ظهور خاندان پهلوی «طهران» سنتی با فرایندهای نوگرا و مدرن روبه‌رو و دچار تغییرات اساسی در فضا و ساختار شهری خود شد. پس از انقلاب نیز تهران پایتخت ماند و با توسعه‌های شهری جدید، مدرن‌تر از گذشته شد. با این تغییرات، «همه هنجارها و رفتارهای شهری و شهروندی در آن دگرگون شده و بازیگران اجتماعی جدیدی در شهر حضور پیدا کرده‌اند و خواسته‌های جدید خود را طرح و مطالبه می‌کنند» (حبیبی، ۱۳۸۹: ۱۵۳).

بنیامین معتقد است «شهر چونان متن است و در این متن، آغاز و پایانی به چشم نمی‌خورد. فرد می‌تواند در هر جایی از متن قرار گیرد» (کاظمی، ۱۳۸۴ به نقل از بنیامین (بی‌تا)). فرد در بخشی از شهر قرار گرفته که گویی در بخشی از متن قرار دارد. به این معنا، فرد در جهانی و شهری زیست می‌کند که شهر برایش معنا شود، فارغ از واقعیت فیزیکی جهان خارج. بارت می‌گوید: «شهر یک گفتمان است و این گفتمان در حقیقت یک زبان است» (استیونس، ۱۳۸۸: ۱۰۵؛ به نقل از بارت، ۱۹۸۶). فرد در شهری زندگی می‌کند که رسانه‌ها، گفتمان آن شهر را ترویج می‌کنند. از این نظر، موسیقی رپ فارسی نیز، هم‌گفتمانی است که بازنمایی خاصی از شهر تهران را ارائه می‌دهد و از نگاه بنیامین، فرد را در متنی دیگر قرار می‌دهد.

موسیقی رپ فارسی

موسیقی رپ، شاخه‌ای از موسیقی مردم‌پسند است. موسیقی مردم‌پسند^۱ «آن نوع موسیقی است که توسط مردم، با محتوای مردمی، برای مردم و مهم‌تر از همه به انگیزه کسب سود از مردم تولید می‌شود» (کوثری، ۱۳۸۷: ۱۳). موسیقی مردم‌پسند آمیزه‌ای از سنت‌های موسیقایی، سبک‌ها و تأثیرهاست و نیز محصولی اقتصادی که مقاصد ایدئولوژیک مصرف‌کنندگان نیز بر آن تأثیر می‌گذارد (شوکر، ۱۳۸۴: ۲۴). در آمریکا به‌عنوان مهد اصلی شکل‌گیری فرهنگ مردم‌پسند دوران معاصر، موسیقی قومی سیاهان مهاجر به آمریکا به‌عنوان سرچشمه اصلی شکل‌گیری

1 popular music

موسیقی مردم پسند شناخته می‌شود (کوثری، ۱۳۸۷: ۱۳). با تجاری‌سازی این نوع موسیقی، رپ، بُعدی جهانی نیز پیدا کرد.

رپ فارسی به‌عنوان یک رسانه وارداتی، متأثر از زادگاهش آمریکاست. موسیقی رپ همچون راک و هوی‌متال، از انواع موسیقی‌های زیرزمینی و عامه‌پسند در ایران به حساب می‌آید (شکوری و غلام‌زاده نطنزی، ۱۳۸۹) و ویژگی مشترک این نوع موسیقی‌های زیرزمینی «اعتراض» می‌باشد (راوودراد و فائق، ۱۳۹۴: ۴۱). رپ فارسی، در میان جوانان و حتی میانسالان محبوبیت بسیاری پیدا کرده و سایت‌های ارائه‌کننده موسیقی، بر افزایش حجم دریافت اینترنتی این سبک خبر می‌دهند. رضوی طوسی و یاهک (۱۳۹۳: ۲۰) در پژوهش خود اعلام کرده‌اند که میزان مصرف موسیقی رپ میان ۱۹/۳ درصد از شنوندگان موسیقی، در حد «زیاد» و ۲۴/۶ درصد در حد «کم» به موسیقی رپ گوش می‌دهند. هر چند با توجه به میزان دانلودها در سایت‌های ارائه‌دهنده، این آمار افزایش یافته است.

موسیقی رپ در ایران با ویژگی‌هایی از قبیل امکان بیان مسائل مختلف در موسیقی رپ (آزادی بیان در رپ)، اهمیت متن (کلام) نسبت به صدا (موسیقی)، زبان ساده رپ و نزدیک بودن به زبان عامیانه مردم و صراحت رپ‌خوان‌ها در بیان دیدگاه‌هایشان شناخته می‌شود (مولایی، ۱۳۹۰: ۱۴۵). این سه ویژگی، تفاوت اصلی موسیقی رپ فارسی با سایر انواع موسیقی عامه‌پسند در ایران می‌باشد و همین ویژگی‌هاست که بر اهمیت پژوهش درباره آن افزوده است.

موسیقی رپ فارسی در ایران، «زیرزمینی» خوانده می‌شود. «به کار بردن اصطلاح زیرزمینی در رابطه با این نوع موسیقی در ایران، صرفاً جهت نشان دادن وجه غیر قانونی آن است» (بیلان و غلامی، ۱۳۹۵، سایت تیترا هنر). یکی از مسئولان وقت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز از اعطای مجوز به اولین آلبوم «گفتاواز» خبر داد (سایت باشگاه خبرنگاران، تاریخ مشاهده: ۱۳۹۹/۵/۱۲). هر چند به نظر می‌رسد به دلیل استقلال‌طلبی و فرار از هرگونه محدودیت در قالب قانون، پرهای ایرانی به دنبال مجوز گرفتن نباشند. اعتراض به‌عنوان نماد رپ، مانع از آن خواهد شد که رپ در بستری قانونی حیات داشته باشد.

مطالعات نظری

از نظر استوارت هال، سه روش برای توضیح چگونگی عملکرد بازنمایی از طریق زبان به‌طور گسترده وجود دارد. می‌توانیم این رویکردها را «بازتابی»، «تعمدی» و «برساخت‌گرا» یا

«سازنده‌گرایانه» بنامیم (Hall, 1997: 24). استوارت هال رویکرد بازتابی را این‌گونه توضیح می‌دهد: «در رویکرد بازتابی، معنایی تصور می‌شود که در دنیای واقعی از شیء، شخص، ایده یا رخداد وجود دارد و عملکردهای زبان مانند آینه‌ای است که معانی واقعی را همان‌گونه که در جهان وجود دارند، بازتاب می‌دهد» (همان). او در توضیح رویکرد دوم؛ یعنی رویکرد تعددی نیز می‌افزاید: «این رویکرد ادعا می‌کند کسی که گوینده است؛ یعنی نویسنده، معنی منحصر به فرد خود را از طریق زبان به جهان تحمیل می‌کند. کلمات، همان معنایی را می‌دهند که نویسنده یا گوینده مدنظر داشته است» (Hall, 1997, 25). رویکرد سوم، برساخت‌گراست. او این رویکرد را چنین شرح می‌دهد: «رویکرد سوم ماهیت عمومی و اجتماعی زبان را به رسمیت می‌شناسد. این رویکرد، اذعان می‌کند که اشیاء به خودی خود و کاربران شخصی زبان به تنهایی نمی‌توانند معنی را در زبان تثبیت کنند؛ زیرا اشیاء معنی ندارند. ما با استفاده از نظام‌های بازنمایی، مفاهیم و نشانه‌ها را می‌سازیم. از این رو به آن رویکرد برساخت‌گرا یا سازنده‌گرایانه به معنا در زبان گفته می‌شود. مطابق این رویکرد، این جهان مادی نیست که دارای معنا و منتقل‌کننده معناست؛ این نظام زبان یا هر نظامی است که ما برای ارائه مفاهیم خود استفاده می‌کنیم. این بازیگران اجتماعی هستند که از نظام‌های مفهومی فرهنگ خود و نظام‌های زبانی و دیگر بازنمایی‌ها برای ساختن معنا استفاده می‌کنند تا بدین وسیله، جهان را معنادار می‌کنند» (Hall, 1997: 25). رویکرد برساختی، رسانه، بازنمایی را به «منبعی برای تولید دانش اجتماعی بدل می‌کند که سیستمی باز و مرتبط با کنش‌های اجتماعی و مسئله قدرت است» (Hall, 1997: 42).

این پژوهش بر آن است که بازنمایی تهران را به صورت برساختی بررسی کند؛ زیرا تصویر و منظری که از سیمای تهران توسط موسیقی رپ نمایان می‌شود، مدنظر است. رپ فارسی فارغ از آن که تهران چه عینیتی در جهان خارج دارد، شکل جدیدی از آن را برساخته می‌کند.

روش پژوهش

رهیافت روشی این پژوهش، کیفی است. در بخش جمع‌آوری داده تلاش شده است که با استفاده از روش متن‌کاوی، موسیقی‌های مرتبط با شهر تهران به شکل هدفمند و با حفظ تنوع خواننده، موضوع و... انتخاب و گزینش شوند. طبیعتاً شهرت موسیقی از طریق میزان دابلود و اجرای آنلاین آن نیز به دلیل آنکه آمارهای از پذیرش در میان گروه‌های اجتماعی است، مدنظر بوده است. در نهایت ۱۱ نمونه ذیل انتخاب شده است، شایان ذکر است تمامی قطعات ذیل گوش داده شده و بخش‌های مرتبط با شهر تهران گزینش شده است:

ردیف	نام آهنگ	خواننده	معرفی خواننده	میزان مراجعه-میزان مخاطب (سایت رادیو جوان ^۱ ، تاریخ مشاهده: ۹۷/۳/۲۰)	تاریخ انتشار
۱	اختلاف	هیچکس	سروش لشکری با نام هنری «هیچکس»، از پیشگامان رپ فارسی است. او در سال ۱۳۸۵ آلبوم «جنگل آسفالت» را منتشر کرد. قطعه‌های حاضر در این آلبوم که متضمن مضامین سیاسی و اجتماعی بود، بسیار مورد توجه قرار گرفت. هم‌چنین به‌زعم بیشتر رپ‌های ایرانی، این قطعه ماندگارترین موسیقی رپ در حال حاضر است	بیش از یک میلیون بار در سایت و اپلیکیشن رادیو جوان شنیده شده است.	زمستان ۱۳۸۵
۲	تهران مازراتی	زدبازی	گروه «زدبازی» از نخستین گروه‌های رپ فارسی است و آهنگ «تهران مازراتی» از آلبوم «پیر شدیم ولی بزرگ نه» می‌باشد.	بیش از ۱۴ میلیون در سایت و اپلیکیشن رادیو جوان شنیده شده است. هم‌چنین موزیک ویدیوی «تهران مازراتی» ۸۰۰ هزار بار در یوتیوب بازدید خورده است.	تابستان ۱۳۹۳
۳	تهران	آرتا	آرتا، از اعضای گروه «وانتونز» (به معنی حرف نشنو) خواننده گنگ است که در قطعه «تهران»، حالات مصرفی آن را بیان می‌کند	بیش از ۶۰۰ هزار بار در سایت و اپلیکیشن رادیو جوان شنیده شده است	زمستان ۱۳۹۲
۴	طهران	شهریار ft	هر چند این خواننده به اندازه سایر از شهرت برخوردار نیست، اما در این ملودی، به صورت خاص، درباره تهران صحبت می‌کند.	نامعلوم	تابستان ۱۳۹۴
۵	تهران مال ماست	Tm bax	نبیلی و علی‌تی که دو برادر هستند، اعضای اصلی این گروه را تشکیل می‌دهند.	در سایت و اپلیکیشن رادیو جوان بیش از ۴۰۰ هزار بار شنیده شده است.	پاییز ۱۳۹۰

ردیف	نام آهنگ	خواننده	معرفی خواننده	میزان مراجعه-میزان مخاطب (سایت رادیو جوان ^۱ ، تاریخ مشاهده: ۹۷/۳/۲۰)	تاریخ انتشار
۶	تهران مال تو نیست	امیر خلوت	امیرحسین ترکمان، ملقب به «امیر خلوت»، از پرهای دهه هفتاد است که در سبک رپ خیابانی فعالیت می‌کند. این آهنگ «دیس» (dis) یا جواب و نقد آهنگ «تهران مال منه» زدبازی است.	بیش از ۳۰۰ هزار بار در سایت و اپلیکیشن رادیو جوان شنیده شده است	تابستان ۱۳۹۴
۷	شب‌های تهرون	Tm box	این گروه خاطرات نوستالژیک خود از تهران را که روزی در آن زندگی می‌کردند، روایت می‌کنند.	این آهنگ در سایت و اپلیکیشن رادیو جوان بیش از ۴/۵ میلیون بار شنیده شده است	بهار ۱۳۹۳
۸	ترافیک	تیک‌تاک	اعضای گروه «تیک‌تاک» شامل سینا ساعی، سینا مافی و خشایار اس‌آر می‌باشند. آنها که به تازگی به تئاتر هم رو آورده‌اند، در این آهنگ بر خلاف دیگران، از مزایا و فواید ترافیک سخن می‌گویند!	این آهنگ در سایت و اپلیکیشن رادیو جوان بیش از دو میلیون بار شنیده شده است.	زمستان ۱۳۹۶
۹	فحش	قاف	«علی‌قاف» با نام اصلی علی رضا قاسمی، از اعضای گروه «ملفت» (به رهبری هیچکس) در آهنگ فحش، درباره مصائب و مسائل اجتماعی و سیاسی زندگی شهری صحبت می‌کند.	این آهنگ در سایت و اپلیکیشن رادیو جوان بیش از ۴۰۰ هزار بار شنیده شده است.	بهار ۱۳۹۵
۱۱	طهرون	پیشرو	محمد رضا ناصری آزاد با نام هنری «رضا پیشرو»، از پیشگامان رپ فارسی است. او خود را شاه تهران می‌داند و آهنگ «طهران» به صورت غیررسمی منتشر شده است.	نامعلوم	۱۳۹۰

جهت تحلیل نمونه‌ها نیز از روش تحلیل مضمونی^۱ استفاده می‌شود. تحلیل مضمون صرفاً روش کیفی خاصی نیست، بلکه فرایندی است که می‌تواند در اکثر روش‌های کیفی به‌کار برود. به‌طور کلی تحلیل مضمونی روشی است برای دیدن متن، برداشت و درک مناسب از اطلاعات ظاهراً

1 thematic analysis

نامرتبط، تحلیل اطلاعات کیفی، مشاهده نظام‌مند مشخص، تعامل، گروه، موقعیت، سازمان و یا فرهنگ، تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی (شیخ‌زاده، ۱۳۹۰: ۱۵۳) این روش، برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند.

تحلیل داده‌ها

کدگذاری توصیفی

در بخش کدگذاری توصیفی از ۷۲ متن و گزاره، ۷۹ مضمون پایه استخراج شده است. منطبق با انتخاب این ۷۲ گزاره، ارتباط مفهومی آن به «تهران» بوده است؛ یعنی هرکجای متن ناظر به تهران بوده، اگرچه نامی از تهران برده نشده، انتخاب شده است. از برخی از گزاره‌ها بیش از یک مضمون پایه استخراج شده است و اختلاف عددی گزاره و مضمون پایه ناظر به این نکته است. سعی شده است که سطح انتزاع در این مرحله بالا نباشد و بیشترین تقید به مفهوم گزاره وجود داشته باشد. مروری بر کلیت مضامین پایه، منفی‌گرایی نسبت به تهران را گوشزد می‌کند.

جدول ۳- کدگذاری توصیفی

مضمون پایه	گزاره	کد
آهنگ اختلاف - هیچکس		
شکار شدن فقیر توسط پول‌دار	این جا جنگله بخور تا خورده نشی	۱-۱
حاکمیت قانون تنازع و بقا در شهر		۱-۲
نقش اختلاف طبقاتی در بیماری‌های روحی و روانی در شهر	اختلاف طبقاتی این جا بی داد می‌کنه / روح مردم و زخمی و بیمار میکنه	۱-۳
تقابل فقیر و غنی	همه کنارهمن فقیر و مایه‌دار	۱-۴
تقابل فقیر و غنی در قالب استفاده از وسایل نقلیه	نمکی با چرخش کنار په بنزه / هیکل و چرخش کرایه بنزه	۱-۵
وجود تفاوت در منزلت اجتماعی افراد در شهر	من و تو اون بودیم از یه قطره / حالا ببین فاصله ما چقدره	۱-۶
عدم وجود ارتباط انسانی میان پول‌دار و فقیر	بچه می‌خواد با یتیمی بازی کنه / بابا نمیداره / یتیم لباسش کثیفه / چون که فقط یکی داره	۱-۷
جایگزینی پول به جای عشق	تا حالا شده عاشق دختر بشی میخوام حرف بزوم رکنتر بشین/ پیش خودت میگی اینه عشق تاریخی اما دافت با یه بچه مایه داره خواب دیدی	۱-۸
با ارزش شدن پول به جای عشق		۱-۹
ایجاد عقده‌های روانی در جوانان به خاطر اختلاف طبقاتی	یه کی همسن تو سوار ماشین خدا بهت پوزخند میزنه میکنی با کینه دعا/ که منم میخوام مایه داربشم عقده رو	۱-۱۰

مضمون پایه	گزاره	کد
عدم کارکرد دین در رفع اختلاف طبقاتی	کنم ترکش دعا نکن بی اثره نمیکن درکش	۱-۱۱
وجود آسیب‌های اجتماعی در هر نقطه از شهر	باید کور باشی نبینی تو فخر و هر جا / کنار خیابون نبینی فخر و فحشا	۱-۱۲
تفاخر و فخر فروشی پول داران		۱-۱۳
اصالت یافتن پول	دلیل گردش زمین نیست جاذبه / پوله که زمین را می‌چرخونه جالبه	۱-۱۴
بالا رفتن جایگاه پول نسبت به معنویات	این روزها اول پوله بعد خدا	۱-۱۵
تشبیه تهران به آشغال دانی و تشبیه شهروندانش به آشغال	این جا تهرانه یعنی شهری که / هر چی توش میبینی باعث تحریکه / تحریک روح تا تو آشغال دونی / مفهمی تو هم آدم نیستی به آشغال بودی	۱-۱۶
عدم وجود جنبه‌های زیبا در شهر	این جا تهرانه لعنتی شوخی نیستش / خبری از گل و بستنی چوبی نیستش	۱-۱۷
آهنگ تهران مازراتی - زذبازی		
بی توجهی افراد به افشار آسیب پذیر و ضعیف جامعه مثل کارگران و معنادان و بیماران	چی بگم وقتی اون عمله بناء/ الکی تا اون که عمل قلب داره / نمیشه دید فرق قشارو	۲-۱
مادی شدن و گران شدن امور در شهر تهران	تو تهرانی که شده مد تازه لاتی و پر مازراتی	۲-۲
بی‌معنی شدن امور به تبع مادی شدن آن‌ها	بگو واسه تو چی مونده	۲-۳
وجود سادگی و بی‌آلایشی در زندگی در تهران قدیم و مادی شدن امور در تهران امروز	یه موقعی معیار خوب و ساده بود/ تحصیلات و خونواده بود/ قبل از این که پول و مایه بود	۲-۴
ملاک شدن پول در دوستی‌ها و ازدواج در نزد دختران تهرانی	ولی الان دیگه دخترا فشنگ میدونن باکی بخوابن/ دختر چیه اینا ماشین حسابن	۲-۵
نامناسب بودن تهران برای زندگی پررها	تهران مال مائه ولی جای ما نی	۲-۶
زیبا بودن تهران در گذشته و نبود زیبایی در امروز تهران	تهران شیک و پیک بود دیگه شیک نیست	۲-۷
نابودی تهران به وسیله مشکلات و آسیب‌ها و از دست دادن زیبایی گذشته	تهران کارتونی بود ولی گرگه / بردش خوردش میگ میگ	۲-۸
نابودی و کثیفی تهران به دست جوانان	راحت کثافت زدیم شهرو با هم	۲-۹
مصرف بالای مواد مخدر به خاطر پایین بودن سطح تحصیلات	این جا بس کمه سواد / از تفریح گذشته مصرف مواد	۲-۱۰

کد	گزاره	مضمون پایه
۲-۱۱	نمی دونیم با هم سر چی دوست میشیم	بی معنی شدن دوستی‌ها
۲-۱۲	انتلکت قمه کش تا معمولاتی	خطرناک شدن روشنفکرها و نداشتن توقع از سایر اقشار جامعه
۲-۱۳	آدم حسایی‌های کوچم من / دیگه همه کوچ کردن	مهاجرت افراد مهم از تهران به خاطر نبود شرایط زندگی
۲-۱۴	این ور اون ور فراره / این شهر دیگه موندن نداره	فرار از تهران به‌عنوان تنها راه حل مقابله با مشکلات
۲-۱۵	دیگه منو تو نداره / اینجا همه بد کردیم تک تکمون / الکی میزنیم / الکی میخوریم / الکی میکنم / اینجا الکی خوشیم	بی معنی شدن امور روزمره به خاطر کارهای بد شهروندان
آهنگ تهران - آرتا		
۳-۱	تهران نیستش مال کسی	مدیریت نشدن تهران توسط شخص خاصی و امکان تصاحب آن از سوی رپرها
۳-۲	تهران داریم با هوای خوب	تمسخر هوای آلوده تهران
۳-۳	این شهر کثیفه بارون نداره	کثیف بودن هوای شهر و بارش کم باران
۳-۴	تهران همه جاش چتن	مصرف مواد مخدر توسط همه شهروندان تهرانی
آهنگ طهران - شهریار Ft		
۴-۱	یکی با شکم سیر می‌خواهه / اون یکی در حسرت یه دونه کیکه	تقابل گرسنه و سیر در تهران
۴-۲	دخترها همه آهن پرستن	اتوموبیل ملاک ازدواج در نزد دختران
۴-۳	پسرا هم از دم نخورده مستن	الکلی بودن پسرهای تهرانی
۴-۴	پر شده از پسرهای الکلی لات	الکلی و لات بودن پسرهای تهرانی
۴-۵	این جا همه خمارن / یه چیزی می‌کشن	مصرف مواد مخدر توسط جوانان تهرانی
۴-۶	سردرد، مورفین، بی خودی غرغر	مصرف مواد مخدر توسط جوانان تهرانی و اعتراض همیشگی آنان به خاطر اعتیاد
۴-۷	چپ میری همه راتو مینندن	زورگیری در تهران
۴-۸	راه هست ولی ته بن بسته	نبود گریزی از تهران به‌عنوان راه نجات
۴-۹	تهران بی‌زام ازت / تهران میگذرم ازت	تنفر از تهران و پیشنهاد ترک تهران
۴-۱۰	تهران دیگه نمونه ردهش / قبلش ، الانش ، حتی بعدش	از بین رفتن گذشته تهران و بی معنی شدن هویت تهران و عدم امکان تصور آینده‌ای برای تهران
۴-۱۱	شمشک، مهمونی، الکی دور دور	ناپایداری و بی‌حاصلی تفریحات و مهمانی‌ها

کد	گزاره	مضمون پایه
۴-۱۲	تهران مدت هاست قانون نداره	عدم وجود قانون در تهران
آهنگ تهران مال ماست – tm bax		
۵-۱	حالا حافظ گرفت فال ما / گفت تهران یه روز میشه مال ما	آرزوی تملک تهران توسط رپرها
۵-۲	چشا پایین ولوم بالا / که تهران مال ماست	انجام هر کاری در تهران به خاطر تملک تهران
۵-۳	هر کاری بخوام می‌کنم / توی شهر بزرگ خودم / تهرون مال ماست	انجام هر کاری در تهران به خاطر تملک تهران
۵-۴	تهران مال ماست / تو چشم داره طرح لاس وگاس	اوج و عظمت تهران در نگاه رپرها در صورت تملک آن
۵-۵	تو تهرون بده بالا ولوم تو ضبط تون / نترسین از چیزی	انجام هر کاری در تهران به خاطر تملک تهران
۵-۶	که هست حقتون	نادیده گرفتن قانون و قانون‌گریزی به وسیله ایجاد آلودگی صوتی
۵-۷	عقایدت واسه خودت تهران مال من / من و این شهر بزرگ می‌مونیم واسه هم	تعارض حرام بودن موسیقی با تملک تهران توسط رپرها
۵-۸	اگه داری حس ما / انگار تهرون مال ماست / هر کی واسه خودش یه پادشاست	تملك تهران توسط مخاطبان رپ فارسی به واسطه هم‌حسی آنان با رپرها
۵-۹	شیشه رو بده پایین من فقط غمدار یه نوع دودم / اونم دود تهران پس بذا بره تو یه دل و خونم	دوست داشتن دود و هوای کثیف تهران
۵-۱۰	پلیس و می‌بینی ولوم و بده بالاتر / حال میده یهو دیدی	قانون‌گریزی به مثابه سرگرمی
۵-۱۱	ما رو دنبال کرد	درگیری با پلیس به خاطر صدای ضبط ماشین
۵-۱۲	محلّه و با قانوناش سردتر از سرمای زمستون	بی روح شدن محله‌های شهر به خاطر وجود قانون
آهنگ تهران مال تو نیست – امیر خلوت		
۶-۱	اونی که مریضه دارو می‌خره / اونی که شبا تن شو جارو می‌زنه	تملك تهران برای اقشار ضعیف جامعه
۶-۲	تهران مال تو نی ولی تو روهم توش راه میدیم / لونمونه عین هو مار روش خوابیدیم	عدم تملک تهران توسط گروه رقیب و تملک تهران توسط خود خواننده
۶-۳	تهران مال شهرداریه حرص چرا می‌زنی	عدم تملک تهران توسط گروه رقیب و مدیریت و تصاحب شهرداری بر شهر
۶-۴	{تهران} مال پیرای جوونه / اونایی که جنگیدن تا نبرن ناموس و خاک ایرانو شیونه	تعلق تهران به شهدا و فداکاران شهر و عدم ملک آن به گروه رقیب

کد	گزاره	مضمون پایه
۶-۵	چرا همه میخوان جیب همو لاغر کنن	وجود دزدی در شهر به‌عنوان کاری روتین
۶-۶	چرا شباش شهر مرده‌ها میشه	بی معنی و بی روح شدن شهر در شب‌ها
۶-۷	بگو ببینم باتومش چه مزه ایه	تقابل و درگیری رپر‌ها با پلیس
۶-۸	سپر به سپر از پشت بچسبون	قانون شکنی در رانندگی در شهر
۶-۹	فحش به همو قفل فرمون	دعوا کردن در هنگام رانندگی
آهنگ شب‌های تهرون - Tm bax		
۷-۱	اگه تهران واسم بهشته / چون دارم توش یه فرشته / بین ظاهر شوم و زشتش / این شهر میده بوی عشقت	تحمل کثیفی تهران به‌واسطه عشق
۷-۲	با این که آسمون شهر دودیه ولی آسمون این شهر داره ستاره	دیدن زیبایی‌های شهر در عین آلودگی به خاطر عشق
آهنگ ترافیک - تیک تاک		
۸-۱	همه جا آسمون کثیفه / تهران شده کلا تعطیل	تعطیلی شهر به خاطر آلودگی
آهنگ فحش - قاف		
۹-۱	اینجا تهرانه یعنی شهری که / هرکی که چند تیکه ملک به نامش نیست تنبیه	وجود دو گانه زمین دار و بی زمین و ضرر کردن بی زمین
۹-۲	همه با هم میسوزن/جز اونکه /دستش دبس باش گرم میشه	ضرر نکردن پول دار بر خلاف دیگران
۹-۳	دیگه ته کشیده سهمیه	کمبود منابع مادی در شهر
۹-۴	خانم معتاد ، آقا شلوارش دو تا	اعتیاد زنان شهر و خیانت مردان آن
۹-۵	بچه محلا پاک ترن حتی از مادر ترزا	تمسخر گناه کار و مجرم و معتاد بودن جوانان
۹-۶	پیرو کوروش و محمدیم / ولی تو صف اختلاس معطلیم	تعارض اختلاس کردن با دین داری و متمدن بودن
آهنگ طهران - پیشرو		
۱۰-۱	دیوونه هوای کثیفتم	علاقه به تهران علی‌رغم کثیف بودن آن

کدگذاری تفسیری

در کدگذاری تفسیری از ۷۹ مضمون پایه، ۲۳ مضمون سازمان‌دهنده استخراج شده است. تلاش شده است که در این مرحله، انتزاع به نحو مطلوبی صورت پذیرد و تقلیل عددی از ۷۹ به ۲۳ با اختلاف ۵۶ مورد نشان از این تلاش است. شمای از نظم مفهومی حتی در این مرحله عیان

است. مضامین سازمان دهنده نیز به کلی دارای روح منفی‌گرایی نسبت به تهران هستند که تلاش می‌شود در مرحله بعد، نسبت آنها با یکدیگر مشخص شود. در یک نگاه اولیه، به نظر می‌رسد که تنوع بعدی در این مضامین وجود دارد از جنبه‌های اقتصادی، فرهنگی و حقوقی تا حتی زیست محیطی و... .

جدول ۴- کدگذاری تفسیری

ردیف	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه
۱.	تقابل فقیر و غنی	۹-۱، ۴-۱، ۱-۱۳، ۱-۷، ۱-۵، ۱-۴، ۱-۱
۲.	عدم وجود قانون	۴-۱۲، ۱-۲
۳.	آثار اختلاف طبقاتی	۹-۳، ۹-۲، ۲-۱، ۱-۱۲، ۱-۱۰، ۱-۳
۴.	فاصله طبقاتی	۱-۶
۵.	مادی شدن عشق	۲-۵، ۱-۸
۶.	اصالت یافتن پول	۴-۲، ۲-۴، ۲-۲، ۱-۱۵، ۱-۱۴، ۱-۱۱، ۱-۹
۷.	کثیف بودن ایده تهران	۲-۷، ۱-۱۷، ۱-۱۶
۸.	بی‌معنا شدن امور	۴-۱۱، ۲-۱۱، ۲-۱۲، ۲-۱۵، ۲-۱۱
۹.	حس تملک به تهران	۶-۱، ۵-۸، ۵-۷، ۵-۵، ۵-۴، ۵-۳، ۵-۲، ۵-۱، ۲-۶
۱۰.	زیبایی تهران در گذشته	۲-۸
۱۱.	کثیف شدن شهر	۲-۹
۱۲.	مصرف مواد مخدر	۹-۵، ۹-۴، ۴-۶، ۴-۵، ۳-۴، ۲-۱۰
۱۳.	مهاجرت از تهران	۴-۹، ۴-۸، ۲-۱۴، ۲-۱۳
۱۴.	سلب تملک از دیگران	۶-۴، ۶-۳، ۶-۲، ۳-۱
۱۵.	آلوده بودن هوا	۱۰-۱، ۸-۱، ۵-۹، ۳-۳، ۳-۲
۱۶.	مصرف الکل	۴-۴، ۴-۳
۱۷.	زورگیری	۴-۷
۱۸.	بی‌معنی شدن ایده تهران	۶-۶، ۴-۱۰
۱۹.	قانون شکنی	۵-۱۰، ۵-۶
۲۰.	درگیری با پلیس	۶-۷، ۵-۱۲، ۵-۱۱
۲۱.	فراگیر شدن دزدی	۹-۶، ۶-۵
۲۲.	قانون شکنی	۶-۹، ۶-۸
۲۳.	تحمل کثیفی تهران به واسطه عشق	۷-۲، ۷-۱

یکپارچه‌سازی

در این مرحله نیز ۲۳ مضمون سازمان‌دهنده در قالب ۸ مضمون فراگیر، طبقه‌بندی و نظم گرفته‌اند. مضامینی که تلاش می‌کند خصلتی را در زیرمجموعه خویش برجسته کند. به‌نظر می‌رسد که در موسیقی‌های رپ، تهران از ابعاد مختلف مورد نقد قرار گرفته است. به‌عنوان مثال از جهت اقتصادی، مقوله شکاف و فاصله اقتصادی برجسته شده است یا در حوزه فرهنگ، کالایی‌شدن و تفاخر فرهنگی مهم جلوه کرده است و... به نظر می‌رسد که در این مرحله، به حد قابل قبولی از فهم منظم از پدیده‌ی بازنمایی شهر تهران در موسیق رپ دست یافته‌ایم که در بخش بعدی به تفصیل مورد بحث قرار می‌گیرد.

جدول ۵- یکپارچه سازی

مضمون فراگیر	مضمون سازمان دهنده
شکاف اقتصادی	فاصله طبقاتی تقابل فقیر و غنی آثار اختلاف طبقاتی
کالایی شدن (مازراتی شدن فرهنگ)	اصالت یافتن پول مادی شدن عشق
شاه تهران	حس تملک به تهران سلب تملک از دیگران
شهر کثیف	آلوده بودن هوا کثیف بودن ایده تهران زیبایی تهران در گذشته تحمل کثیفی تهران به‌واسطه عشق کثیف شدن شهر
تهران ترا: ترامودل	مصرف الکل مصرف مواد مخدر
شهر دزدان	زورگیری فراگیر شدن دزدی
پوچی زندگی	مهاجرت از تهران بی معنی شدن ایده تهران بی معنا شدن امور
تهران بی قانون	قانون شکنی درگیری با پلیس عدم وجود قانون

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

تهران، شهر رب فارسی است. اولین گروه رب فارسی یعنی «۰۲۱» در تهران شکل گرفت. اعضای اصلی این گروه را «هیچکس» و «پیشرو» تشکیل می‌دادند و شعار گروه، «تهران برای همیشه بود» (پشت دیوار کیه؟ رب ایرانی؟، همشهری آنلاین). این مسئله که رب فارسی بیش از تهران به شهر دیگری نپرداخته، نشان می‌دهد فقط تهران برای رب فارسی حائز اهمیت است، هر چند این پدیده به نقد و مبارزه با مهد تولد خود پرداخت.

در پژوهش‌های پیشینی که به بازنمایی تهران در سایر رسانه‌ها انجام شده، مثل بازنمایی تهران در سینما، تهران به «شهر پلید» تشبیه شده است (راووداد و محمودی، ۱۳۹۳: ۸۵). بازنمایی تهران در مجموعه تلویزیونی پایتخت نیز به «شهر دود، آلودگی و مرگ» و همچنین شهری که در آن «هر نفسی که فرود می‌رود مضر حیات است» اشاره کرده است (گیویان و اسدی، ۱۳۹۳: ۱۲۰). اما از منظر این مقاله، مضمون هسته‌ای که بتواند عصاره و لبّ بازنمایی تهران در رب فارسی باشد، «ضداتوپیا» بودن شهر تهران است. اساساً بازنمایی تهران در رب فارسی ضد هر گونه آرمان‌شهر است. تهران مکانی نیست که همگان آرزوی رسیدن به آن را داشته باشند، بلکه جایی است که علی‌رغم تعلق پرهای فارسی، می‌خواهند از «شر» آن رهایی یابند. فرار از واقعیت بر ساخته تهران در آهنگ «زدبازی» که می‌گوید: «این ور اون‌ور فراره، این شهر دیگه موندن نداره» قابل مشاهده است. تهران رب فارسی، شهری نیست که بتوان در آن زندگی کرد. شهر، به‌مثابه خانه، جایی برای زندگی است و تهران در رب فارسی ضد زندگی معرفی می‌شود. شهر تهران در رب فارسی ضدشهر محسوب خواهد شد. استعاره «جنگل» در آهنگ اختلاف هیچکس نیز مؤید این گزاره است.

ذیل انگاره هسته‌ای و محوری «ضداتوپیا بودن تهران» و با توجه به مضامین استخراج شده، به نحو تفصیلی ایماژ تهران در رب فارسی معین می‌شود. اولین موسیقی رب فارسی که به تهران پرداخته (اختلاف، هیچکس) شکاف اقتصادی موجود در شهر تهران را محور قرار می‌دهد و این مضمون، در ادامه پروژه رب فارسی نیز باز مطرح می‌شود.

تهران برخلاف ظاهر متجددش، شهر مناسبی برای زندگی نیست. فقر و تبعیض مسائلی هستند که از چشم پرهای ایرانی دور نمانده است. کالایی شدن فرهنگ، که از مفاهیمی است که «مارکس» و «مکتب فرانکفورت» از آن استفاده کردند، دومین مضمونی است که رب فارسی به تهران لحاظ کرده است. نمود بارز این امر در قطعه «تهران مازراتی» خود را نشان داد. اگر در

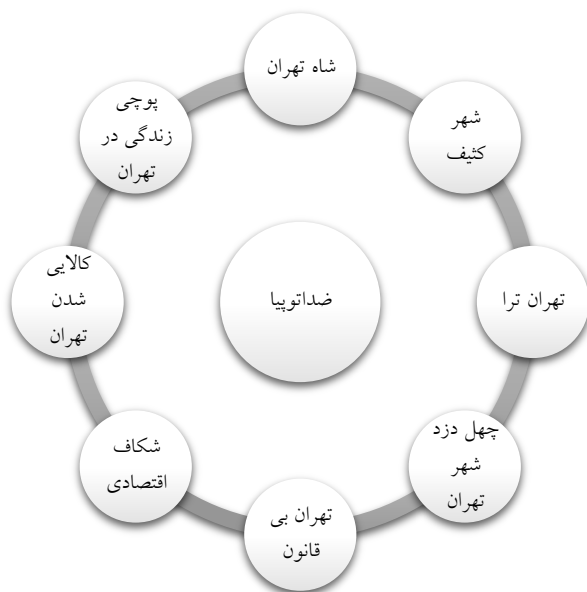
مضمون اول، رپر سویه فقر و اختلاف طبقاتی را می‌گیرد، از سوی دیگر، رپرهای دیگری نیز هستند که زندگی لاکچری و گرانی را آرمان قرار داده‌اند. مسئله اساسی دیگری که رپرهای ایرانی به دنبال آن بودند، اطلاق حق مالکیت تهران به خود بود تا جایی که «رضا پیشرو» خود را شاه تهران می‌خواند. پیشرو به‌عنوان رپری با سابقه که عضو گروه «۰۲۱» نیز بوده، و «امیرخلوت» به‌عنوان جوانی از دهه هفتاد و تازه‌کار در عرصه رپ، هر دو خواهان تعلق تهران به خود هستند. افلاطون برای تحقق آرمان شهرش، هنرمندان را از آن بیرون می‌کند، اما تهران چون ضدشهر و ضد اتوپیاست، پس هنرمندان افلاطونی را که وجود ندارد، از آن بیرون می‌کنند و خود، ملک تهران را تصاحب می‌کنند.

بیشترین مضمون سازمان‌دهنده درباره تهران، به کثیف بودن آن اشاره دارد. اگر زمانی هنر مظهر زیبایی و فلسفه هنر، بیان چیستی زیبایی بود، نسخه فارسی رپ، نمایان‌کننده زشتی‌ها و فلسفه‌اش، پرداختن به چیستی این زشتی است. اگر تهران زیبا انگاشته می‌شد، صحبت از زشتی‌ها ناممکن می‌شد. اعتیاد و مصرف مواد مخدر نیز از آسیب‌هایی است که مورد توجه رپ‌خوان‌های فارسی بوده است. «ترامودل»، نماینده مواد مخدر صنعتی امروزی است که هم توسط رپرهای جوان مصرف می‌شود و هم مصرف آن توسط جوانان از سوی رپرها خرده گرفته می‌شود. «تهران ترا» اشاره به این وضعیت است. آهنگ فحش «قاف»، بیانیه‌ای علیه معتادها و الکلی‌هاست که شهر را اشغال کرده‌اند. فقر و شکاف اقتصادی حاضر در تهران، به دزدی و بی‌قانونی نیز منجر می‌شود. اگر در هزار و یک شب، بغداد شهر دزدان است، رپ فارسی، تهران را شهر دزدان معرفی می‌کند و بلبشوی آن را به مخاطب گوشزد می‌کند. از نتایج کالایی شدن و اختلاف طبقاتی نیز، پوچی و بی‌معنی شدن زندگی و زوال هر امر معنوی در تهران خواهد بود. اتوپیا شهر معناست و آرمان‌شهر شهری معنوی است، اما تهران رپ فارسی از معنا تهی شده و اموری سست و ناپایدار مادی جای آن را گرفته‌اند. بدین ترتیب این هشت مضمون فراگیر، بازنمایی تهران در رپ فارسی می‌باشند.

در پایان باید گفت، رپ فارسی فارغ از اینکه شهر تهران در جهان خارج چگونه است، مصائب و آسیب‌های زندگی در آن را بیشتر از مواهب و خشنودی‌هایش مورد تأکید قرار داده است. با توجه به نمونه‌های بررسی شده، نمی‌توان گفت که نوع نگاه هر خواننده، صرفاً به تجربه و نظر شخصی وی برمی‌گردد؛ زیرا مضامین یادشده در سایر آثار و توسط خوانندگان دیگر نیز به شیوه‌های گوناگون بیان شده بودند.

با استفاده از رویکرد سوم بازنمایی از استوارت هال - که شرح آن ذکر شد- باید گفت که ذهنیتی اجتماعی درباره شهر تهران توسط رپ فارسی بر ساخته شده است. در این رویکرد، شهر تهران به عنوان یک نماد در یک نظام زبانی به نام موسیقی رپ فارسی قرار دارد. این نظام زبانی تهران را به عنوان شهری آلوده، مملو از دزدان، معتاد به ترامادول، کالایی شده و... معنادار کرده است. با توجه به تحلیل صورت گرفته از بازنمایی شهر تهران در موسیقی رپ فارسی می توان الگوی ذیل را ارائه کرد:

انجام این پژوهش، می تواند چشم اندازهایی را برای تحقیقات آتی درباره موسیقی رپ فارسی مطرح کند. اول اینکه می توان نوع نگاه نسل های جدید و تازه واردان به عرصه موسیقی رپ فارسی درباره شهر تهران را شناسایی کرد و با ایماژ تهران در نظر پیشکسوتان رپ فارسی مقایسه کرد. همچنین نتایج این پژوهش می تواند آغاز راهی برای بررسی بازنمایی سایر شهرهای مهم ایران نیز باشد که گروه های رپ فارسی در آن فعالیت می کنند و خود را متعلق به آن شهرها می دانند. ضمن اینکه پیوسته های فرهنگی و رسانه ای و نتایج سیاست های شهرداری ها را می توان در موسیقی رپ فارسی دنبال کرد. در نهایت نیز نوع تأثیر گذاری این نوع بازنمایی ها و بر ساختها بر لایه های معنایی کاربران و سبک زندگی آنها می تواند مورد مطالعه قرار گیرد.

- استیونسن، دبوراً (۱۳۸۸) شهرها و فرهنگ‌های شهری، ترجمهٔ رجب پناهی و احمد پوراحمد، تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.
- بارکر، کریس (۱۳۹۶) مطالعات فرهنگی: نظریه و عملکرد، ترجمهٔ مهدی فرجی و نفیسه حمیدی، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- باشگاه خبرنگاران جوان (۱۳۹۵) «آیا وزارت ارشاد موسیقی «رپ» را به رسمیت می‌شناسد؟»، سایت خبرنگاران جوان، بازنشانی شده در ۱۳۹۹/۵/۱۲، به نشانی <https://www.yjc.ir/00NVzO>
- بیان، عفت و غلامی، محسن (۱۳۹۵) «جامعه‌شناسی موسیقی رپ»، سایت تیتز هنر، بازنشانی شده در ۱۳۹۹/۵/۱۲ به نشانی <https://b.509088n.ir/>
- جعفری، جلیل (۱۳۹۴) «موسیقی رپ خوب است یا بد؟» سایت خبرگزاری ایسنا، بازنشانی شده در: ۱۳۹۹/۵/۱۲ به نشانی: <https://www.isna.ir/news/۹۴۰۲۱۴۰۷۷۹۱>
- حبیبی، محسن (۱۳۸۹) قصه شهر: تهران، نماد شهر نوپرداز ایرانی (با تأکید بر دوره ۱۲۹۹ - ۱۳۳۲) تهران: دانشگاه تهران.
- حبیبی، محسن و رضایی، مینا (۱۳۹۲) «شهر، مدرنیته، سینما: کاوش در آثار ابراهیم گلستان»، هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی، دوره ۱۸، شماره ۲، صص ۵-۱۶.
- خادمی، حسن (۱۳۸۸) «بررسی ویژگی‌های پدیده اجتماعی موسیقی رپ فارسی و میزان محبوبیت و عمومیت آن در ایران با تأکید بر جوانان و نوجوانان ۱۲ تا ۲۹ ساله شهر تهران»، مطالعات فرهنگ و ارتباطات، شماره ۱۶، صص ۲۵-۵۶.
- خبرگزاری صدا و سیما (۱۳۹۵) «جمعیت تهران، ۱۳ میلیون نفر»، سایت خبرگزاری صدا و سیما، بازنشانی شده در ۱۳۹۹/۵/۱۲ به نشانی <https://www.iribnews.ir/006XM7>
- راوودراد، اعظم و فائق، سحر (۱۳۹۴) «بازنمایی معضلات اجتماعی جامعه در موسیقی رپ اجتماعی ایرانی مطالعه موردی: متن آهنگ‌های یاس»، مطالعات فرهنگ و ارتباطات، شماره ۶۳، صص ۳۹-۶۳.
- راوودراد، اعظم و محمودی، بهارک (۱۳۹۳) «سینما، شهر و زندگی روزمره»، موجود در شهر، رسانه و زندگی روزمره، زیر نظر مسعود کوثری، تهران: تیسرا.
- رحیمی کازرونی، پرنیان و زارع، مریم (۱۳۹۳) «ارزش‌های چند سویه نمادها و نشانه‌ها در خوانایی شهر: بررسی نمونه موردی خیابان ولی عصر» موجود در شهر، رسانه و زندگی روزمره، زیر نظر مسعود کوثری، تهران: نشر تیسرا.
- رضوی طوسی، سید مجتبی و یاهک، سجاد (۱۳۹۳) «مصرف موسیقایی (مطالعه ای در باب گرایش به موسیقی در جامعه)»، مطالعات فرهنگ و ارتباطات، شماره ۲۵، صص ۷-۳۶.

رفوفی، مجید و نعمت‌پور، «اشکان (۱۳۸۶) پشت دیوار کیه؟ رب ایرانی؟»، سایت همشهری آنلاین، بازنشانی شده در: ۹۹/۳/۱۷، به نشانی/17824/news/hamshahrionline.ir
شکوری، علی و غلامزاده نطنزی، امیرحسین (۱۳۸۹) «منش و سبک مصرف موسیقی: مطالعه موردی جوانان شهر تهران»، مجله جهانی رسانه، شماره ۱۰، صص ۵۲-۷۰.
شوکر، روی (۱۳۸۴) شناخت موسیقی مردم پسند، ترجمه محسن الهامیان، تهران: مؤسسه فرهنگی هنری نور.

شیخ‌زاده، محمد؛ تسلیمی، محمدسعید؛ عابدی جعفری، حسن؛ فقیهی، ابوالحسن (۱۳۹۰) «تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی»، اندیشه مدیریت راهبردی، صص ۱۵۱-۱۹۸.

صمیم، رضا (۱۳۹۳) «تبیین جامعه شناختی گرایش جوانان تهرانی به مصرف موسیقی مردم پسند بر اساس سن و جنس»، نامه هنرهای نمایشی و موسیقی، شماره ۹، صص ۱۰۵-۱۱۸.

صمیم، رضا (۱۳۹۲) «مطالعه جامعه‌شناختی موسیقی مردم‌پسند: نگاهی به پیشینه تاریخی رهیافت‌های عمده نظری»، جامعه، فرهنگ رسانه، شماره ۸، صص ۱۱۷-۱۴۲.

صمیم، رضا و فاطمی، ساسان (۱۳۸۶) «پژوهش جامعه‌شناختی در باب مصرف موسیقیایی در بین افرادی با پایگاه اجتماعی متفاوت (مطالعه موردی تهران)»، هنرهای زیبا، شماره ۲۳، صص ۱۲۷-۱۳۵.

صمیم، رضا و قاسمی، وحید (۱۳۸۸) «گرایش به مصرف گونه‌های موسیقی مردم‌پسند و میزان پرخشگری در میان دانشجویان»، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، شماره ۸، صص ۲۴۳-۲۶۳.

صمیم، رضا و کیا، حامد (۱۳۹۷) «بصری‌شدن رب فارسی در فضای مجازی (مطالعه موردی فضای اینستاگرام)»، مطالعات رسانه‌های نوین، شماره ۱۳، صص ۱۰۷-۱۴۴.

علیخواه، فردین (۱۳۹۲) «پنداشت از موسیقی رب (مطالعه ای در بین طرف داران)»، جامعه پژوهی فرهنگی، سال چهارم، شماره اول، صص ۸۹-۱۱۱.

فاضلی، نعمت‌الله (۱۳۹۲) «فرهنگ و شهر: چرخش فرهنگی در گفتمان‌های شهری» موجود در شهر، رسانه و زندگی روزمره، زیر نظر مسعود کوثری، تهران: تیسرا.

فکوهی، ناصر (۱۳۸۴) انسان‌شناسی شهری، تهران: نی.

کاظمی، عباس (۱۳۸۴) پرسه‌زنی و زندگی روزمره ایرانی، رساله دکتری در دانشگاه تهران.

کوثری، مسعود و مولایی، محمدمهدی (۱۳۹۱) «روایت‌های مردانگی در موسیقی رب و چالش مردانگی هژمونیک»، جامعه‌شناسی ایران، شماره ۴، صص ۱۴۹-۱۷۵.

کوثری، مسعود (۱۳۸۷) درآمدی بر موسیقی مردم‌پسند، تهران: پژوهش‌های رادیو.

- کوثری، مسعود و مولایی، محمدمهدی (۱۳۹۱) «نظریه سازی برای موسیقی زیرزمینی ایران»، تحقیقات فرهنگی، شماره ۲، صص ۴۳-۷۳.
- گیویان، عبدالله و اسدی، محسن (۱۳۹۳) «بازنمایی شهر تهران در تلویزیون : مجموعه تلویزیونی پایتخت» موجود در شهر، رسانه و زندگی روزمره، زیر نظر مسعود کوثری، تهران: تیسرا.
- لهسایی‌زاده، عبدالعلی، زنجری، نسیمه و اسکندری، ابراهیم (۱۳۸۸) «بازنمایی طبقات اجتماعی در موسیقی رپ اجتماعی ایران»، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۲۷، صص ۳۹-۶۹.
- لینچ، کوین (۱۳۷۴) سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، تهران: دانشگاه تهران.
- لینچ، کوین (۱۳۸۱) تئوری شکل شهر، ترجمه حسین بحرینی، تهران: دانشگاه تهران.
- مولایی، محمدمهدی (۱۳۹۰) مردانگی‌ها در موسیقی رپ ایرانی - فارسی در دهه ۱۳۸۰، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- مهدی‌زاده، سید محمد (۱۳۸۷). رسانه و بازنمایی، تهران: دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها.
- مهرعلی، حمیدرضا (۱۳۷۶) علل گرایش برخی جوانان به گروه‌های نابهنجار موسیقی (رپ، هوی متال و...)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- نوربخش، یونس و مولایی، محمدمهدی (۱۳۹۱) «جهان - محلی شدن موسیقی : مضامین دینی در رپ ایرانی - فارسی»، فصلنامه جهانی رسانه، شماره ۱۳، صص ۱۳۱-۱۶۱.

- Barthes, Roland (1986), *The Rustle of Language*, New York : Hill and Wang.
- Caldwell, David L (2008), "Affiliating with RAP music: Political rap or Gangsta rap", *novitas royal*, vol. 2, no 1, pp 13-27.
- Diamond, Sarah & Bermudez, Rey, and Schensul, Jean (2006), "What's the Rap About Ecstasy?: Popular Music Lyrics and Drug Trends Among American Youth", *Journal of Adolescent Research*, Vol. 21, No.3, pp 269-298.
- Hall, Stuart (1997), *The Work of Representation*, In *Cultural Representation and Signifying Practice*, London: sage Publication.
- Hays, Terrence and Minichiello, Victor (2005). "The Meaning of Music in the Lives of Older People: A Qualitative Study", *Psychology of Music*, Vol. 33, No.4, pp 437-451, Retrieved from: <<http://pom.sagepub.com/> November 24, 2007>
- Kubrin, Charis. E (2005), "Gangstas, Thugs and Hustlas: Identity and the Code of the Street in Rap Music", *Social Problems*, Vol. 52, No. 3, pp 360-378.
- Miranda, Dave & Claes, Michel (2004), "Rap Music Genres and Deviant Behaviors in French-Canadian Adolescents", *Journal of youth and Adolescence*, New York, Vol.33, No.2, pp 113-122.
- Mitchell, David B. (2006) *Nonconscious Priming After 17 Years: Invulnerable Implicit Memory?*, *Psychological Science*, Volume: 17 issue: 11, pp 925-929 .
- Wingwood, Gina M. et al (2003), "A Prospective study of Exposure to Rap Music videos and Africa American Female Adolescents Health", *American Journal of Public Health*, Vol. 93, No. 3, pp 437-439.
- www.radiojavan.com